

Täysistunto

Torstai 12.12.2024 klo 16.00—18.29

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 114/2024 vp
Toimenpidealoite TPA 10/2023 vp
Valiokunnan mietintö SiVM 11/2024 vp

Toinen käsittely, ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Toiseen käsittelyyn ja ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Nyt voidaan toisessa käsittelyssä hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toimenpidealoitteesta. — Keskustelu alkaa. Edustaja Siponen poissa, edustaja Strandman poissa, edustaja Seppänen poissa. — Edustaja Koskela paikalla. Olkaa hyvä.

Keskustelu

18.13 Minja Koskela vas: Kiitos, arvoisa puhemies! Hieman hassulta tuntuu puhua täällä tyhjässä salissa yksin, mutta koen tärkeäksi näin entisenä opettajanakin sanoa muutaman sanan tästä oppimisen tuen uudistamisesta perusopetuksessa, koska tämä on minusta lähtökohtaisesti erittäin hieno asia ja ymmärrän nämä haasteet, joita tähän on liittynyt. Tämä oppimisen tuen uudistaminen perusopetuksessa on yksi tämän vaalikauden tärkeimmistä koulutuspoliittisista uudistuksista, ja siitä voi hallitusta nyt kiittää. Monesta asiasta en kiitä, mutta tästä kiitän, ja tähän on myös allokoitu sata miljoonaa euroa, mikä on hieno asia.

Tämä valmistelu aloitettiin jo opetusministeri Li Anderssonin kaudella viime hallituskaudella. Silloin todella vasemmistoliittolaisen opetusministerin johdolla aloitettiin selvitystyö tämän oppimisen tuen uudistamiseksi. Nyt hyväksytyssä uudistuksessa nämä juuret ovat viime hallituskauden kehittämistyössä ja siinä nousseissa ehdotuksissa, joten on tosi hyvä, että tämä asia etenee tällä hallituskaudella, ja siitä kiitos.

Arvoisa puhemies! Nyt kun on tarkoituksena yhdistää ja yhtenäistää tätä oppimisen tukea valtakunnalliseksi, niin tämän vuoksi vuonna 2010 luodusta kolmiportaisesta tuesta luovutaan ja sen tilalle tulee sitten lakiin säännökset ryhmäkohtaisista tukimuodoista ja sen lisäksi oppilaskohtaisista tukitoimista. Tämä selkeyttää tätä kokonaisuutta, missä tämän kolmiportaisen tuen yleinen ja tehostettu tuki on koettu kouluissa vähän epäselväksi. Nyt kun tämä jaetaan tavallaan kahteen osaan, niin nämä ryhmäkohtaiset tukimuodot eli yleinen tukiopetus, opetuskielen tukiopetus ja erityisopettajan antama tukiopetus annettaisiin muun opetuksen yhteydessä. Sitten jos nämä ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät ole riittäviä, niin lapset ja nuoret saavat oppilaskohtaisia tukitoimia. Tämä kuulostaa järkevältä ja hyvältä tavalta yhtenäistää tätä kokonaisuutta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2024 vp

Iso asia on sekin, että nyt kun säädetään tarkemmin siitä, miten perusopetuksen opetusryhmä muodostetaan, kun ryhmässä on oppimisen tukea tarvitsevia lapsia, niin se selkeyttää myös sitä opettajan työtä siellä arjessa.

Sitten minä sanoisin vielä sen, että aivan olennainen osa tätä uudistusta on se, että erityisopettajien koulutusmääriä lisätään. Vaikka tämä uudistus on todella hyvä kokonaisuudessaan, niin tähän liittyy vielä muutama haaste, joista yksi liittyy just näihin erityisopettajiin. Tässä yhteydessä on nostettava esiin se, että aikuiskoulutustuki poistetaan, mutta se on ollut juuri se tuki, jonka avulla on moni kouluttautunut erityisopettajaksi, ja kun samalla leikataan opettajien täydennyskoulutusrahoja, niin sekin on vähän tätä uudistusta vastaan ja harmillinen kokonaisuus.

Sitten vielä yksi semmoinen haaste, mikä meillä on ratkaistavana myöhemmin, on se, että varhaiskasvatus ei sisälly nyt tähän perusopetuksen osalta muutettavaan lainsäädäntöön. Eli nyt varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen jää ikään kuin tällainen systeeminen ero, ja sitten ammatillisessa koulutuksessa tämä muutos tehdään vähän eri tavalla kuin perusopetukseen ja lisäksi sieltä leikataan 120 miljoonaa euroa, joten tämä vähän niin kuin rikkoo tätä yhtenäisyyttä, joka tässä olisi voitu myöskin luoda. Vaikka pidän tätä perusopetukseen suunnattavaa oppimisen tuen uudistusta ja siihen suunnattavia resursseja hyvänä, niin on huomioitava, että meillä on myös varhaiskasvatus ja toinen aste, jotka myös tarvitsevat tätä uudistusta, [Puhemies koputtaa] ja siihen tarvitaan sitten tällaista kokonaiskatantoa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Strandman.

18.17 Jaana Strandman ps: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on tämän hallituskauden yksi tärkeimmistä lakiesityksistä sivistyksen ja koulutuksen puolella. Nykyhallitus panostaa perusopetukseen 200 miljoonaa euroa. Tästä rahasta 100 miljoonaa euroa käytetään pysyvästi käsillä olevaan oppimisen tuen uudistukseen ja 100 miljoonaa euroa oppituntien lisäämiseen, lukemiseen, kirjoittamiseen ja laskemiseen. Lisäksi 50 miljoonaa euroa on tasa-arvorahoitusta, jolla pystytään palkkaamaan muun muassa lisää opetushenkilöstöä kouluihin.

Tämän oppimisen tuen esityksen tavoitteena on selkeyttää oppimisen tukea ja yhtenäistää oppimisen tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Keskeisenä lähtökohtana on siirtää tuen painopistettä varhaiseen ja oikea-aikaiseen tukemiseen. Uudistuksella turvataan kaikille oppilaille riittävä tuki ja samalla vähennetään opetushenkilöstön hallinnollista taakkaa. Tuen muotoja yhtenäistetään ja selkiytetään valtakunnallisesti ja samalla varmistetaan resurssit niiden toteuttamiseen. Kyseessä on kokonaan uudenlainen lähestymistapa, joka perustuu oppilaiden tosiasiallisille tarpeille tukitoimiin.

On äärimmäisen tärkeää, että jokainen oppilas kohdataan yksilönä ja jokainen saa tarvitsemansa tuen opetukseen osallistumiseksi ja perusopetuksen oppimäärän suorittamiseksi. Tavoitteena on vahvistaa nimenomaan varhaista tukea ja ennaltaehkäiseviä toimia korjaavien rinnalla. Tarkoitus on, että oppilas saa tukea oppimiseensa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja matalalla kynnyksellä.

Ensisijaiset tukimuodot, joihin kaikilla oppilailla on oikeus, ovat ryhmäkohtaisia tukimuotoja. Näihin sisältyvät yleinen tukiopeetus, opetuskielen tukiopeetus sekä erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja annetaan joustavasti ja pienemmille ryhmille oppilaitten tarpeiden mukaan. Oppilaskohtaisista tuki-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2024 vp

toimista, jotka perustuvat vahvemman tuen tarpeisiin, säädetään tarkemmin. Oppilaskohdaiset tukitoimet ovat säännöllisiä ja perustuvat yksilöllisiin tuen tarpeisiin. Näihin sisältyvät sekä osittain pienryhmässä että tarvittaessa kokonaan erityisluokassa toteutettava opetus sekä oppilaskohdaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut.

Arvoisa rouva puhemies! Uudistuksessa keskiössä ovat erityisesti oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt, joilla tarkoitetaan esimerkiksi opetusryhmien muodostamista siten, että opetuksen tavoitteet voidaan saavuttaa ja opettajan on mahdollista huomioida opetusryhmän tarpeet riittävän hyvin, sekä luokka- tai ryhmäkohtaisten koulunkäyntiavustajien hyödyntämistä oppilaiden koulunkäynnin ja opetukseen osallistumisen tukena. Opetusjärjestelyillä tarkoitetaan myös oppilaiden erilaiset tarpeet ja edellytykset huomioon otettavaa opetusta sekä pedagogisia ratkaisuja, kuten eriyttämistä.

Lakiesityksessä säädetään, että niin sanotussa tavallisessa luokassa saa olla enintään viisi erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetusta pienryhmässä saavaa oppilasta. Kyseessä ovat oppilaat, jotka opiskelevat yhden tai useamman oppiaineen kokonaan pienryhmässä. Sääntelyllä pyritään mahdollistamaan laadukas opetus ja parantamaan oppimisympäristön laatua ja opetusryhmän työrauhaa. Keskeisenä tavoitteena on myös selkiyttää tukitoimia koskevaa päätöksentekoa sekä vähentää opettajien hallinnollista työtä.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä uudistus on äärimmäisen tärkeä, tämä on tärkeää toteuttaa, ja kiitän lämpimästi hallitusta tästä uudistuksesta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Rasinkangas.

18.21 Merja Rasinkangas ps: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi oppimisen ja koulunkäynnin tukea koskevat säännökset perusopetuslaissa ja muissa siihen liittyvissä laeissa. Uudistetun lainsäädännön on tarkoitus tulla voimaan 1.8.2025.

Tänä päivänä kouluissa ja jopa päiväkodeissa on eri tavoin oireilevia ja haastavasti käyttäytyviä lapsia. Olen saanut postia kouluista ja päiväkodeista, kuinka vaikeaa on saada tukea lapselle, joka käyttäytyy esimerkiksi väkivaltaisesti muita lapsia ja henkilökuntaa kohtaan. Päiväkodissa saattaa olla lapsiryhmässä kolme aikuista, joista kahden on pidettävä kiinni purevaa, raapivaa, potkivaa lasta, kun sillä aikaa yksi hoitaja jää hoitamaan kaikkia muita ryhmän lapsia. Oulun kaupunki on hankkinut kouluihin ja päiväkoteihin turvavälineitä, kuten turvahihoja ja -takkeja. OAJ:n tekemän tutkimuksen mukaan tilanne on pahentunut viimeisen kolmen vuoden aikana. Väkivaltailmoituksia tulee esimerkiksi Oulussa työsuojeluvaltuutetuille joka päivä päiväkodeista ja kouluista.

On todellakin korkea aika miettiä, miksi tähän on tultu. Moni luokanopettaja haluaisi toimia nimenomaan luokanopettajana eikä erityisluokanopettajana, johon hän ei ole saanut koulutusta. Erityistä tukea vaativat lapset on ripoteltu nyt eri luokille, ja mikäli tarve vaatii, sinne on voinut ehkä saada avukseen koulunkäynninohjaajan tai kouluavustajan. Monesti luokalla saattaa olla lisäksi useampia erityistä tukea vaativia lapsia, joten opettajan tilanne tehdä opetustyötään muiden lasten kanssa on haastava, kun aika menee järjestyshäiriöiden hoitamiseen. Tästä kärsii koko luokka.

Toivottavasti tämä uusi lakimuutos helpottaa häiriötä aiheuttavien, erityistä tukea tarvitsevien lasten sijoittamisen pienempiin ryhmiin, jolloin muiden lasten opetus ei kärsi. Tällöin erityisluokanopettajan ja muiden avustavien henkilöiden panosta voidaan kohdentaa juuri niihin oppilaisiin, jotka sitä erityisesti tarvitsevat, ja myös heidän oppimistuloksensa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2024 vp

saadaan paremmaksi. Tällä parannetaan myös opettajien ja muun henkilökunnan työhyvinvointia.

Sivistysvaliokunnan mielestä oppilaiden tuen jatkuvuuden turvaamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota siten, että jokaisen oppilaan tuki säilyy katkeamattomana paitsi koulutuksen eri nivelvaiheissa varhaiskasvatuksesta alkaen, myös koulunvaihtotilanteissa kunnan sisällä tai opetuksen järjestäjien välillä.

Tuen jatkumo ei ole toteutunut perusopetuksesta toiselle asteelle siirryttäessä riittävän hyvin tähän mennessä. Asiantuntijalausunnoissa on tuotu esille huoli siitä, että ehdotetut muutokset perusopetuslakiin ovat esiopetuksen näkökulmasta epäselviä. Epäselvyyttä on todettu aiheutuvan muun muassa perusopetuslain ja varhaiskasvatuslain rinnakkaisesta soveltamisesta silloin, kun esiopetusta järjestetään päiväkodissa tai perhepäivähoidossa.

Oppilaskohtaiset tukitoimet: Esityksen mukaan oppilaalle syntyy oikeus oppilaskohtaiseen tukeen siinä vaiheessa, kun edellä todetulla ryhmäkohtaisella tukimuodolla ei pystytä häntä riittävästi tukemaan. Oppilaskohtaiset tukitoimet ovat säännöllisiä ja perustuvat yksilöllisen tuen tarpeeseen. Ehdotetun perusopetuslain mukaisia oppilaskohtaisia tukitoimia ovat erityisopettajan opetus osittain pienryhmissä tai muun opetuksen yhteydessä, erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmissä, erityisopettajan opetus erityisluokassa, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakiuudistus on äärimmäisen tärkeä lasten ja nuorten koulupolun tukemiseksi ja työrauhan säilyttämiseksi kouluissa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Strandman.

18.25 Jaana Strandman ps: Arvoisa rouva puhemies! Oppimisen tuen uudistus on yksi merkittävimmistä tämän hallituskauden uudistuksista.

Haluan tässä yhteydessä nostaa 26 vuotta kasvatusta ja opetuslalla toimineena esille koulujen toimintakulttuurien merkityksen, sillä se on tärkeimpiä tukimuotoja koulujen työrauhassa ja turvallisuudessa ja sitä kautta myös oppimisessa. Koulun toimintakulttuuri rakentuu jokaisen kouluyhteisön jäsenen yhteisellä työllä. Sillä tarkoitetaan tapoja, joilla arjessa toimitaan. Ulospäin se näkyy muun muassa käytännöissä ja pedagogisissa toimintatavoissa, kuten vuorovaikutuksessa ja viestinnässä, yhteistyön rakenteissa ja linjauksissa sekä johtamisessa.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa toimintakulttuurista todetaan, että koulun toimintakulttuurin kehittämistä tulee edistää ja että se edistää oppimista, osallisuutta ja kouluun kiinnittymistä tukevia ratkaisuja, hyvinvointia ja kestäväää elämäntapaa. Näistä lähtökohdista käsin jokaisen kouluyhteisön tulee pohtia ja kehittää omaa toimintakulttuuriaan. Jokainen kouluyhteisön jäsen rakentaa ja ilmentää toimintakulttuuria joka päivä. Toimintakulttuuri on pohja ja perusta, jonka varaan rakentuu sekä oppilaiden että koulun aikuisten turvallinen ja oppimista edistävä ilmapiiri ja arki.

Toimintakulttuuri liittyy vahvasti perusopetuksen laatuun, sekä oppimiseen että hyvinvointiin. Toimintakulttuuri ilmentää aina yhteisön arvoja, ja koska siihen vaikuttavat sekä tiedostetut että tiedostamattomat tekijät, on hyvä säännöllisesti yhdessä käydä keskustelua siitä, vastaavatko arjen toimintatavat ja käytännöt niitä arvoja ja tavoitteita, joita kouluyhteisö haluaa edistää. Toimintakulttuurin pohtiminen, siitä keskusteleminen ja sen yhdessä kehittäminen rakentavat koulua oppivana organisaationa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2024 vp

Arvoisa puhemies! Toimintakulttuuri koskee yhteisön kaikkia jäseniä, ja jokaisen toiminnalla on väliä. Kouluyhteisön jäsenillä on toimintakulttuurin kehittämisessä ja rakentamisessa erilaisia rooleja, mutta kaikella tekemisellä ja tekemättä jättämisellä on merkitystä, kun kehitetään oppimista, osallisuutta, kouluun kiinnittymistä ja hyvinvointia, jotka muodostavat toimintakulttuurin kulmakivet.

Opetussuunnitelman perusteissa on tavoitteet eri oppiaineiden opettamiselle. Koulun toimintakulttuurin avulla puolestaan saavutetaan yhteisöllisiä ja yhdessä toimimisen, osallisuuden ja vaikuttamisen tavoitteita. Näistä esimerkkeinä ovat muun muassa kouluyhteisön turvallisuuteen sekä kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäisemiseen tarkoitetut linjaukset. Samoin koulupoissaolojen seuraamisen, ehkäisemisen ja niihin puuttumisen mallit ja koululäsnäoloa tukevien toimenpiteiden kehittäminen tukevat oppimisen, osallisuuden, hyvinvoinnin ja kouluun kiinnittymisen tavoitteita. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 114/2024 vp sisältyvät 1.—8. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen toimenpidealoitteen hylkäämisestä. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvät lausumaehdotukset. Asian käsittely päättyi.